

Національний університет оборони України

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА

Збірник наукових праць
Національного університету оборони України

№ 2 (48)

Видання університету – 2023

УДК 355(477) (066)
ББК 68.4(4 УКР) я 43
В 42

Збірник наукових праць “Військова освіта” Національного університету оборони України, м. Київ. – 2023. – № 2 (48). – 362 с.

Збірник призначений для керівного складу, науково-педагогічних (наукових) працівників, докторантів та ад’юнктів (аспірантів) вищих навчальних закладів і наукових установ системи військової освіти.

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет вченою радою Національного університету оборони України, м. Київ (протокол № 6 від 22 листопада 2023 р.).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова редакційної колегії

Осьодло В.І., доктор психологічних наук, професор (голова редакційної колегії)

Заступник голови редакційної колегії

Рахманов В.О., доктор педагогічних наук, доцент (заступник голови редакційної колегії)

Відповідальний секретар

Редколегія

Аббасов Акиф Нурага оглу, доктор педагогічних наук, професор (Республіка Азербайджан)

Артемів В.Ю., доктор педагогічних наук, доцент

Вітченко А.О., доктор педагогічних наук, професор

Зельницький А.М., кандидат педагогічних наук, професор

Кокарева А.М., кандидат педагогічних наук, доцент

Ковтун О.В., доктор педагогічних наук, професор

Крикун В.Д., кандидат педагогічних наук, старший дослідник

Лагодінський О.С., доктор педагогічних наук, професор

Мамченко С.М., доктор педагогічних наук, професор

Мурзалінова А.Ж., доктор педагогічних наук, професор (Республіка Казахстан)

Оленів Д.Г., доктор педагогічних наук, доцент

Олійник Л.В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник

Присяжнюк С.І., доктор педагогічних наук, професор

Свистун В.І., доктор педагогічних наук, професор

Тимчук Л.І., доктор педагогічних наук, доцент

Торічний О.В., доктор педагогічних наук, професор

Ягунов В.В., доктор педагогічних наук, професор

Усі права застережені.

У разі передруку матеріалів посилання на збірник обов’язкове.

Адреса редакції: Україна, 03049, м. Київ-49, пр-т Повітрофлотський, 28, Національний університет оборони України, м. Київ, тел.: (044) 271-09-76, E-mail: nuou_str@ukr.net, www.znp-vo.nuou.org.ua.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації від 21.02.2014 р., серія КВ, № 20600-10400 ПР.

Загальнодержавне видання.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 червня 2020 р. № 886).

ISSN: 2617-1775
ISSN: 2617-1783 (online)

© Національний університет оборони України,
м. Київ, 2023

National Defence University of Ukraine

VIYSKOVA OSVITA
(MILITARY EDUCATION)

Collection of Scientific Papers of the
National Defence University of Ukraine

№ 2 (48)

University Print – 2023

УДК 355 (477) (066)
ББК 68 4(4 УКР) я 43
В 42

VIYSKOVA OSVITA (MILITARY EDUCATION), Collection of Scientific Papers of the National Defence University of Ukraine. – 2023. – No 2 (48). – 362 p.

The Collection of scientific papers is intended for commanding staff, scientific and pedagogical staff, postdoctoral and postgraduate students of higher educational institutes and scientific institutions of military education system.

Recommended for printing and distributing through the Internet by the Scientific Council of the National Defence University of Ukraine (Protocol No 6 dated 22 November 2023).

EDITORIAL TEAM:

Osodlo V.I., Dr. (Psychological Sciences), professor, National Defence University of Ukraine, Ukraine

Deputy Editorial Team

Rakhmanov V.O., Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor, National Defence University of Ukraine, Ukraine

Executive Secretary

Editorial board

Abbasov Akif Nuraga oglu, Dr. (Pedagogical Sciences), professor (Azerbaijani Republic)

Artemov V.Y., Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor

Kokarieva A.M., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Kovtun O.V., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Krykun V.D., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher

Lahodynnyi O.S., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Mamchenko S.M., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Murzalinova A.Zh., Dr. (Pedagogical Sciences), professor (Republic Kazakhstan)

Oleniev D.H., Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor,

Oliinyk L.V., Dr. (Pedagogical Sciences), Scientific Researcher,

Prysiashniuk S.I., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Svystun V.I., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Tymchuk L.I., Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor,

Torichnyi O.V. Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Vitchenko A.O., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

Zelnytskyi A.M., (Pedagogical Sciences), professor

Yahupov V.V., Dr. (Pedagogical Sciences), professor

All rights are reserved.

When reprinting the materials, the reference to the *Collection of scientific papers* is mandatory.

Editorial Address: 03049, Kyiv, Povitroflotskyi ave. 28, National Defence University of Ukraine, E-mail: nuou_str@ukr.net, www.znp-vo.nuou.org.ua

Certificate of State Registration of Print Media KB, № 20600-10400 ПП-21.02.2014 p.

National issue. According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine issued on June 02, 2020, No 886, the Collection of scientific papers was included into the Ukrainian List of specialized scientific publications in pedagogics.

ISSN: 2617-1775
ISSN: 2617-1783 (online)

© National Defence University of Ukraine
Kyiv, 2023

ЗМІСТ

<i>Володимир Мірненко, Дмитро Вітер, Володимир Оліферук</i> Трансформація системи військової освіти: основні тенденції та перспективи <i>Андрій Вітченко</i>	9
Проблеми підвищення кваліфікації викладачів у сучасній вищій школі: від формотворчості й експериментаторства до інноваційного пошуку <i>Василь Георгієв, Володимир Карпенко</i>	18
Питання мотивації під час підготовки офіцерів у системі професійної військової освіти..... <i>Олена Дубровська</i>	34
Підходи до методики формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ..... <i>Олег Заболотний</i>	47
Автоматизація зворотного зв'язку військових вишів із військами в системі управління якістю професійної підготовки майбутніх офіцерів..... <i>Андрій Зельницький</i>	56
Моніторинг системи забезпечення якості вищої військової освіти та освітньої діяльності: теоретичні основи і практичні рекомендації..... <i>Володимир Карпенко</i>	73
Визначення показників оцінки якості професійної військової освіти у контексті забезпечення якості освіти..... <i>Владислав Кива, Тетяна Баранова, Віталій Лучний</i>	89
Проблеми впровадження дистанційного навчання у вищому навчальному закладі <i>Євгеній Кирпенко</i>	97
Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту у ЗС України..... <i>Дмитро Кисленко, Роман Шостак, Олександр Романюк, Олександр Корнієнко</i>	108
Діагностична компетентність як складова процесу формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності..... <i>Ігор Коваль</i>	119
Обґрунтування авторської моделі неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників..... <i>Ігор Козубцов, Людмила Таршилова, Леся Козубцова, Олексій Бескровний</i>	132
Реалізація академічної мобільності ад'юнктів ВВНЗ шляхом організації дистанційної форми науково-методичного супроводу..... <i>Андрій Кравченко, Іван Кравченко</i>	144
Педагогічний потенціал та практичний стан організації і змісту діяльності навчально-виховних груп у сучасному військовому закладі вищої освіти <i>Мар'яна Левко, Оксана Совгар</i>	158
Формування іншомовної комунікативної компетентності з іноземної мови за професійним спрямуванням у курсантів військових вищих навчальних закладів. <i>Олег Мітягін</i>	168
Система забезпечення якості військової освіти в Україні.....	176

УДК 378.14

Ігор Коваль,

кандидат педагогічних наук,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,<http://orcid.org/0000-0002-9204-9228>

DOI: 10.33099/2617-1775/2023-02/132-143

ОБҐРУНТУВАННЯ АВТОРСЬКОЇ МОДЕЛІ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ

У статті шляхом науково-теоретичного аналізу представлено та обґрунтовано авторську модель неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників. Ця модель є організаційно-методичним документом, що відображає сукупність усіх складових професійної підготовки фахівців ДСНС України, тому складається із п'яти блоків, а саме: організаційно-цільового, теоретико-методологічного, організаційно-проектувального, змістово-процесуального, оцінно-результативного. Розроблена авторська модель із достатньою точністю відтворює підходи і принципи цілісної організації, функціонування, властивостей, характеристик, ознак та зв'язків між елементами системи, оскільки має варіативну адаптивність, що обумовлено психолого-педагогічними умовами. На практиці модель виступає інструментом оптимізації освітнього процесу.

Ключові слова: модель; неперервний професійний саморозвиток; майбутні рятувальники; галузь безпеки людини; професійна підготовка.

Постановка проблеми. Забезпечення європейської якості освіти та подальше входження у світове освітнє середовище здійснюватиметься досягненням таких стратегічних цілей: реалізацією моделі випереджувальної освіти, заснованої на ідеї становлення всебічно розвиненої особистості та її вмінні адаптуватися до швидких змін у військових технологіях і суспільних процесах, що сприятиме забезпеченню професійної мобільності та конкурентоспроможності випускників; удосконалення організації і змісту освітнього процесу в напрямі забезпечення європейських стандартів при збереженні культурних традицій України; побудовою освітнього процесу на принципах гнучкості, адаптивності, економічної ефективності та інноваційності практичної підготовки з орієнтацією на споживачів освітніх послуг [5, с. 40].

Соціально-політична ситуація в Україні, світові трансформації, науково-технологічний прогрес, висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО із специфічними умовами навчання, здатних до саморозвитку та успішної самореалізації, що повинно відображати постулати освіти дорослих «освіта впродовж усього життя». Тому перед науковцями постає необхідність розробки моделі, що дасть змогу згрупувати та схематично відобразити специфіку неперервного професійного саморозвитку, враховуючи специфіку служби цивільного захисту. В основі розроблення моделі неперервного професійного саморозвитку потрібно використовувати метод моделювання, що сприяє вивчанню об'єктів у відповідності до їхніх моделей-аналогів. Погоджуємось, що на основі моделювання можна побудувати й дослідити моделі як існуючих предметів та явищ, так і спеціально-розроблених [9, с. 358].

Аналіз останніх джерел і публікацій. Для конструювання моделі неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників галузі безпеки людини нами опрацьовано значний науковий доробок (І. Андрощук, О. Баглай, Н. Вовчаста, М. Коваль, Ю. Козловський, А. Литвин, В. Меньяло, Л. Олійник, О. Повстин, Л. Руденко, Ю. Таймасов, А. Цюприк), де відображено особливості та специфіку розроблення моделей підготовки фахівців різних наукових галузей, зокрема закладено важливі наукові та методичні засади змісту професійної підготовки рятувальників до діяльності в умовах ризику. Аналіз наукового доробку свідчить про ефективність та доцільність такого методу наукового пізнання, проте в цих дослідженнях не враховано нові умови пандемії та війни, можливості та перспективи вдосконалення змісту професійної підготовки та майбутньої діяльності в умовах ризику.

Випускник військового університету має бути підготовленим до самостійного опанування нових технологій у військово-професійній галузі, здатним до продуктивної творчої діяльності, прийняття та реалізації нестандартних, нетипових рішень. Водночас офіцер повинен бути гармонійною особистістю, спроможною до саморозвитку, самовдосконалення, реалізації творчого потенціалу у військово-професійній галузі [7, 82 с.].

Мета статті полягає у розробці, представленні та обґрунтуванні авторської моделі неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників.

Методи дослідження. На різних етапах наукового дослідження використовувались науково-теоретичні методи дослідження, а саме: аналіз, синтез, систематизація та логічне узагальнення наукових джерел з проблеми моделювання неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників.

Виклад основних результатів. В енциклопедії освіти, модель трактується як матеріально-реалізована або уявна система, що відображає певний об'єкт дослідження, впливаючи на нього, а цілеспрямоване її вивчення сприяє отриманню нової інформації, щодо цього об'єкта [1, с. 648]. У словнику іншомовних слів, модель тлумачиться як схема наочного пояснення певного предмета, явища чи процесу не лише в природі, а й суспільстві [10, с. 461]. Модель може виступати в ролі об'єкта, системи чи поняття в абстрактній формі, що є доволі зручним для наукового дослідження [11, 399 с.].

Аналіз поняття «модель» та сутності процесу моделювання [3, 8] дає нам підстави сформулювати вимоги, що треба врахувати при розробці моделі неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників у галузі безпеки людини, а саме:

- відображення цілісності неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників;
- використання досвіду та потенціалу фахівців галузі безпеки людини на всіх етапах професійного становлення;
- врахування структурних компонентів та умов змодельованої системи;
- неперервність професійної підготовки, що можна реалізувати на основі постійного оновлення змісту й технологій освіти;

- дотримання відтворювального характеру, що забезпечить моделі експериментальну перевірку.

При розробці та побудові нашої моделі, ми погоджуємось з науковцями [2; 4; 8], що для цього потрібно опираючись на основні характеристики: адекватність (повнота, точність, істинність, функціональність), простота, інгерентність (узгодженість із середовищем), відкритість, предикативність (прогностичності), динамічність. Елементи моделі мають обґрунтовуватись з урахуванням таких властивостей: цілісність, множинність, надійність, цілеспрямованість, еквіпотенційність, ієрархічність, емерджентність (неадитивність).

Результати аналізу наукових досліджень констатують те, що науковці в процесі розробки моделей підготовки спеціалістів різних галузей виокремлюють блоки чи підсистеми як складові компоненти моделі. Таким чином, відповідно до мети нашого наукового дослідження потрібно обґрунтувати й описати складові моделі неперервного професійного саморозвитку рятувальників у галузі безпеки людини. Так, на основі зазначеного та врахуванні методологічних підходів, що забезпечують цілісність неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників нами виокремлено такі блоки моделі: організаційно-цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-проектувальний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний. Розглянемо кожен з них детальніше (рис. 1).

Організаційно-цільовий блок продукує функцію наукового обґрунтування проблеми дослідження, відображаючи при цьому державне замовлення на підготовку висококваліфікованих рятувальників ДСНС України, мету, завдання та нормативне забезпечення неперервного саморозвитку в галузі безпеки людини.

Метою побудови розробленої моделі є формування професійної компетентності майбутніх рятувальників до неперервного саморозвитку у галузі безпеки людини.

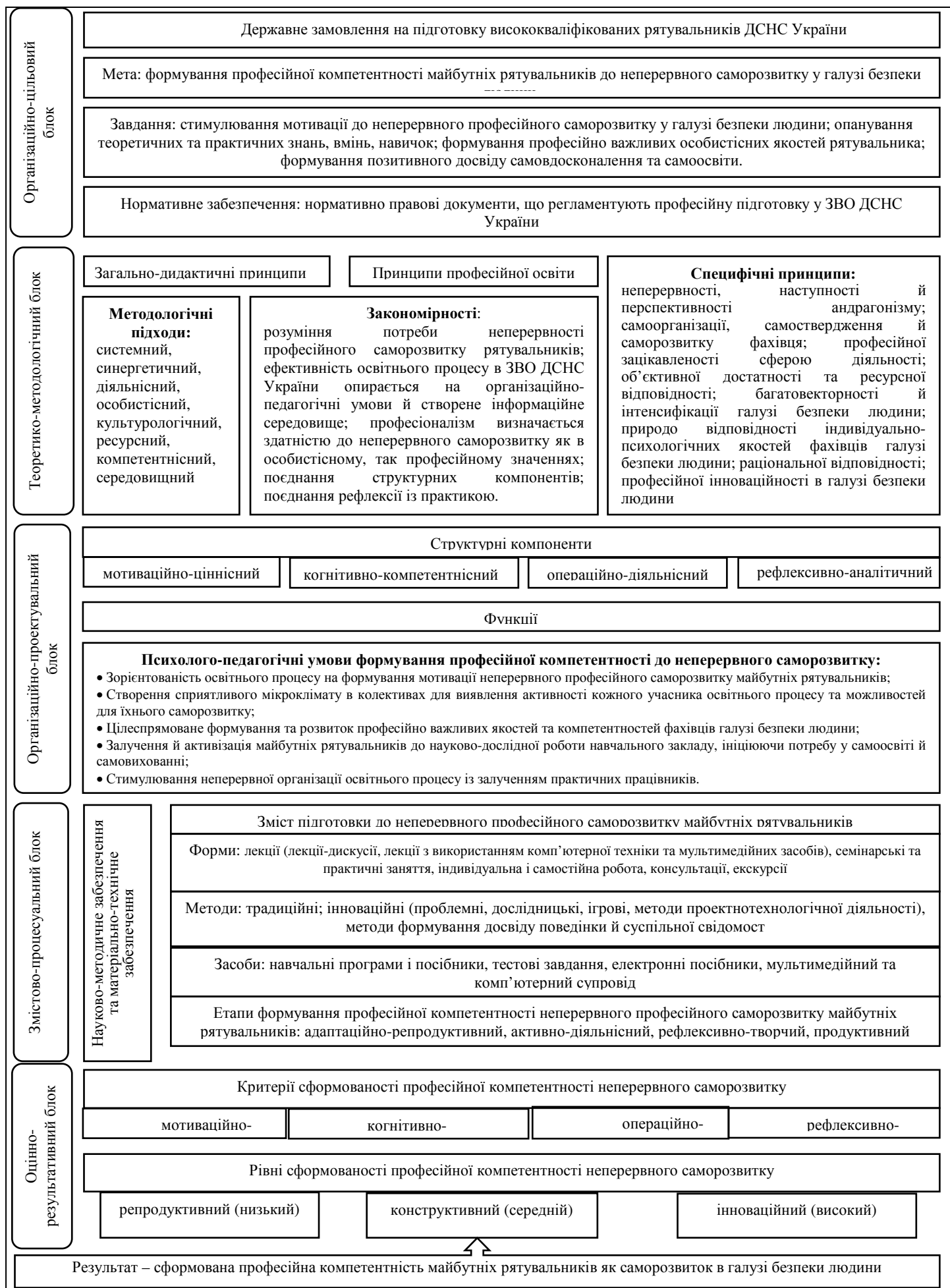

Рис. 1. Модель неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників

Для досягнення мети потрібно вирішити наступні завдання:

- всіляко стимулювати мотивацію до неперервного професійного саморозвитку у галузі безпеки людини;
- опанувати теоретичні та практичні знання, уміння, навички професійної діяльності;
- формувати професійно важливі особистісні якості характеру рятувальника;
- формувати позитивний досвід самовдосконалення та самоосвіти у процесі життєдіяльності.

Нормативне забезпечення – це нормативно-правові документи, що регламентують професійну підготовку у ЗВО ДСНС України, а саме:

- закони України, постанови та розпорядження КМУ;
- накази, розпорядження, вказівки (МВС України, ДСНС України, МОН України, МОЗ України обласних та місцевих адміністрацій);
- статут, накази, розпорядження, вказівки, положення ЗВО ДСНС України;
- розпорядження та вказівки обласних та місцевих адміністрацій.

Таким чином, організаційно-цільовий блок вважаємо стратегічним у проектуванні моделі, оскільки сприяє визначенню сутності й смислового наповненню інших чотирьох блоків моделі.

Теоретико-методологічний блок репрезентує вихідні методологічні та психолого-педагогічні основи, на яких ґрунтується система професійної підготовки майбутніх рятувальників до неперервного професійного саморозвитку в галузі безпеки людини. Основними методологічними підходами є: системний, що сприяє поетапному та послідовному процесу підготовки майбутніх фахівців як системи, забезпечуючи умови для накопичення досвіду, набуття й розвитку професійних компетентностей, що є можливим при моделюванні на заняттях екстремальних ситуацій; синергетичний – забезпечує найвищу форму активності рятувальників у професійній царині, на основі попередньо сформованих компетентностей, що сприятимуть саморозвитку, плануванню, прогнозуванню, управлінню в умовах ризику й взаємодії з суспільством; компетентнісний – сприяє переорієнтації освітнього процесу на практичний результат, тобто у площину формування та розвитку здібностей самостійного їх використання в незвичайних ситуаціях, що сприяє зміні моделі його поведінки; діяльнісний – спонукає формувати професійні компетентності до неперервного саморозвитку на основі поетапного залучення до безпосередньої практичної діяльності в умовах ризику; особистісний – орієнтує на формування й розвиток професійних якостей індивіда враховуючи його потенціал, зокрема здатність до самовдосконалення та саморозвитку; культурологічний – розкриває соціокультурний контекст галузі безпеки людини, встановлюючи взаємозв'язок навчання з суспільною життєдіяльністю;

середовищний – враховує психолого-педагогічні умови професійного саморозвитку і самовдосконалення, комплекс уявлень про особистість фахівця ДСНС України, його освітнє середовище у ЗВО, як вони поєднані між собою та чинять вплив одне на одного; ресурсний – полягає у визначенні й встановленні взаємозв'язків особистісної самореалізації з потенційними властивостями психіки та фізіології, що сприятиме стресостійкості в екстремальних ситуаціях ризику, зменшенню конфліктності в колективах, визначенню виконуваних функцій при ліквідації надзвичайних ситуацій.

Основними теоретичними положеннями, що продукують побудову нашої моделі є закономірності неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників галузі безпеки людини у процесі їхньої професійної підготовки, які пов'язані із виокремленими в дослідженні загально-дидактичними принципами та принципами професійної освіти. До загально-дидактичних принципів віднесено такі принципи: науковості; системності й послідовності; доступності викладання; свідомості й активності; зв'язку теорії з практикою; активності і самостійності; емоційності. До принципів професійної освіти віднесено такі принципи: гуманізму; мобільності; випереджального розвитку; неперервності й наступності; інформатизації; фундаменталізації.

Проблематика неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників вимагає, також виокремлення специфічних принципів, притаманних для галузі безпеки людини, а саме: принцип неперервності, наступності й перспективності андрагонізму; принцип самоорганізації, самоствердження й саморозвитку фахівця; принцип професійної зацікавленості сферою діяльності; принцип об'єктивної достатності та ресурсної відповідності; принцип багатовекторності й інтенсифікації галузі безпеки людини; принцип природо відповідності індивідуально-психологічних якостей фахівців галузі безпеки людини; принцип раціональної відповідності; принцип професійної інноваційності в галузі безпеки людини. Зазначені специфічні принципи визначались при врахуванні не лише особливостей професійної підготовки у ЗВО ДСНС України, а й практичної спрямованості галузі безпеки людини, в своїй сукупності вони визначають вектори неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників.

Організаційно-проектувальний блок моделі охоплює структуру готовності майбутніх рятувальників до неперервного професійного саморозвитку в галузі безпеки людини, яка включає в себе чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-компетентнісний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-аналітичний. Ці компоненти підкріплені функціями неперервного професійного саморозвитку: освітня, виховна, мотиваційна, розвивальна, планувальна, інноваційна, прогностична, комунікативна, контролююча, рефлексивна, діяльнісна.

Психолого-педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх рятувальників до неперервного саморозвитку є: зорієнтованість освітнього процесу на формування мотивації неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників; створення сприятливого мікроклімату в колективах для виявлення активності кожного учасника

освітнього процесу та можливостей для їхнього саморозвитку; цілеспрямоване формування та розвиток професійно важливих якостей та компетентностей фахівців галузі безпеки людини; залучення й активізація майбутніх рятувальників до науково-дослідної роботи навчального закладу, ініціюючи потребу у самоосвіті й самовихованні; стимулювання неперервної організації освітнього процесу із залученням практичних працівників. Реалізація виокремлених психолого-педагогічних умов в освітньому процесі ЗВО із специфічними умовами навчання сприятиме формуванню професійної компетентності майбутніх рятувальників до неперервного саморозвитку в галузі безпеки людини.

Змістово-процесуальний блок моделі характеризує алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу, що опирається на науково-методологічне й матеріально-технічне забезпечення, логіку і етапи неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників галузі безпеки людини.

Зміст підготовки до неперервного професійного саморозвитку є теоретичною основою і визначається галузевими стандартами вищої освіти, навчальним планом, освітніми програмами й дидактичним забезпеченням навчальних дисциплін. Зміст професійної підготовки рятувальників комплектується з урахуванням функцій неперервного професійного саморозвитку (освітньої, виховної, мотиваційної, розвивальної, планувальної, інноваційної, прогностичної, комунікативної, контролюючої, рефлексивної, діяльнісної), вимог, щодо професійного становлення майбутніх рятувальників у ЗВО із специфічними умовами навчання, а також соціальних та психолого-педагогічних особливостей освітнього середовища. Основним засобом реалізації змісту професійної підготовки майбутніх рятувальників ДСНС України до неперервного професійного саморозвитку є навчальна дисципліна, оскільки проектування змістового наповнення освітнього процесу має здійснюватись на основі підбору навчальних дисциплін, які групуються відповідно до специфіки дидактичних особливостей галузі безпеки людини.

З огляду на зазначене, реалізація змісту підготовки рятувальників до неперервного професійного саморозвитку повинна здійснюватись на основі традиційних форм у ЗВО із специфічними умовами навчання, а саме: лекцій, семінарських та практичних занять, лабораторних робіт, консультацій, самостійної аудиторної й поза аудиторної роботи, фахових практик, конференцій, олімпіад, екскурсій, дистанційного он-лайн навчання тощо. Використання виокремлених форм навчання продукує накопичення та засвоєння професійно-зорієнтованого досвіду, що стане підґрунтям для неперервного професійного саморозвитку майбутніх фахівців галузі безпеки людини, тобто їхньої компетентності у діяльності в ситуаціях ризику.

Аналізуючи неперервний процес професійного саморозвитку майбутніх рятувальників, ми дійшли висновку, що його ефективність певною мірою залежить від педагогічних методів і технологій, що підбираються у відповідності до змісту та дидактичної мети. Тому для професійного становлення й самореалізації фахівців у галузі безпеки людини, потрібно використовувати такі методи професійної підготовки у ЗВО із специфічними

умовами навчання: пізнавальні (мультимедійні міні-лекції, дискусії, мозковий штурм, гранування тощо); тренувальні (ділові ігри, творча та креативна діяльність, фасилітація, модерація тощо); контролювальні (тестування, оцінювання, мотивуючий контроль, самодіагностика тощо).

Також варто звернути увагу, що методи у процесі професійної підготовки до неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників потрібно добирати з урахуванням матеріально-технічного забезпечення: психолого тренувальні полігони, смуги перешкод, навчальні тренувальні лабіринти, кабінети психологічного розвантаження, багатофункціональні тренажерні комплекси, моделі споруд, різні транспортні засоби, комп'ютеризоване системне забезпечення, комп'ютеризовані тренажери, тестові системи тощо. Поєднання методів із матеріально-технічним забезпеченням сприяє створенню науково-педагогічним складом ЗВО ДСНС України обставин та ситуацій (що є цілком безпечними), схожих на реальні та небезпечні, а це своєю чергою дає змогу відпрацювати майстерність, яка є необхідною для компетентнісного становлення рятувальників галузі безпеки людини.

Засвоєнню навчального матеріалу майбутніми фахівцями й неперервному їх професійному саморозвитку, у змістово-процесуальному блоці, сприяють такі засоби навчання: навчальні програми і посібники, тестові завдання, електронні посібники, мультимедійний та комп'ютерний супровід, комп'ютерні тренажери, що дозволяють змоделювати екстремальні ситуації ризику у поєднанні з динамікою їх протікання. З практичного досвіду ЛДУБЖД, у цьому контексті, можемо констатувати, що створений Навчально-науковий центр інтелектуального моделювання безпечного майбутнього забезпечує співпрацю у різних міжнародних проєктах не лише практичних працівників та педагогів ДСНС України, а й долучає до цього майбутніх фахівців, що навчає останніх розв'язувати завдання в умовах невизначеності, дефіциту часу та постійної зміни обстановки. Тобто цей Навчально-науковий центр вказує рятувальникам, що для ефективної життєдіяльності в галузі безпеки людини потрібно постійно вдосконалюватись, оскільки кожна надзвичайна ситуація відрізняється від попередньої, і вимагає при цьому, постійної злагожденості та координації професійної діяльності.

Відповідно до вищезазначеного, у підготовці майбутніх рятувальників до неперервного професійного саморозвитку у галузі безпеки людини виокремлюємо чотири логічно взаємопов'язані етапи. Розглянемо їх детальніше.

Перший етап – **організаційно-мотиваційний етап** (триває від вступу до ЗВО і охоплює навчання протягом першого курсу (бакалаврського) рівня вищої освіти) – спрямований на формування мотиваційно-ціннісного компонента неперервного професійного саморозвитку.

Другий етап – **активно-компетентнісний етап** (охоплює навчання протягом другого-третього курсів (бакалаврського) рівня вищої освіти) – спрямований на формування когнітивно-компетентнісного компонента неперервного професійного саморозвитку.

Третій етап – *рефлексивно-розвивальний етап* (охоплює навчання протягом четвертого курсу (бакалаврського) рівня вищої освіти) – спрямований на формування рефлексивно-аналітичного компонента неперервного професійного саморозвитку.

Четвертий етап – *професійно-інтегровальний етап* (охоплює навчання протягом першого та другого курсів (магістерського) рівня вищої освіти) – спрямований на формування операційно-діяльнісного компонента неперервного професійного саморозвитку.

Виокремлені та проаналізовані етапи неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників є певним завершеним циклом, де початком є теоретичне й практичне занурення у професійну діяльність, усвідомлення її значущості для суспільства, а завершення – повноцінне компетентнісне становлення фахівця ДСНС України. Дотримання чотирьох етапів у процесі професійної підготовки забезпечує наступність і послідовність неперервного саморозвитку майбутніх спеціалістів у галузі безпеки людини. Системність поетапної підготовки у ЗВО із специфічними умовами навчання характеризується професійною компетентністю рятувальників до виконання функціональних обов'язків у незвичайних умовах ризику, а також їх здатністю до саморозвитку, мобільності, зокрема фахового зростання.

Оцінно-результативний блок моделі розроблявся на основі положень компетентнісного та цілісного підходів, тому відповідно до визначених державних стандартів освіти та нормативно-правових документів, відображає вимоги до якості фахової підготовки у ЗВО ДСНС України. Цей блок містить систему критеріїв (*мотиваційно-ціннісний, когнітивно-компетентнісний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-аналітичний*), показників і рівнів (*репродуктивний (низький), конструктивний (середній) та інноваційний (високий)*) професійної компетентності здобувачів вищої освіти до неперервного саморозвитку. Оцінно-результативний блок пов'язаний із розробленням й підбором діагностичного інструментарію, що дає змогу визначити оцінку сформованості професійної компетентності та окремих її компонентів. Результатом реалізації розробленої моделі є позитивна динаміка сформованості професійної компетентності майбутніх рятувальників до неперервного саморозвитку в галузі безпеки людини.

Висновки. У контексті вивчення загальних положень, можна стверджувати, що модель неперервного професійного саморозвитку майбутніх рятувальників галузі безпеки людини є організаційно-методичним документом, що відображає сукупність усіх складових професійної підготовки фахівців ДСНС України. Розроблена авторська модель із достатньою точністю відтворює підходи і принципи цілісної організації, функціонування, властивостей, характеристик, ознак та зв'язків між елементами системи. Вона має варіативну адаптивність, оскільки обумовлена психолого-педагогічними умовами ЗВО із специфічними умовами навчання. На практиці модель виступає інструментом оптимізації освітнього процесу.

Отже, у результаті теоретичного аналізу наукової літератури і власного практичного досвіду нами розроблено, представлено та обґрунтовано модель

неперервного професійного саморозвитку фахівців галузі безпеки людини. Розроблення цієї моделі дозволило здійснити аналіз проблем з якими стикаються ЗВО із специфічними умовами навчання, а також оцінити вектори і перспективи стратегічних шляхів їх вирішення.

Перспективою подальших розвідок вбачаємо у дослідження критеріїв та рівнів професійної компетентності неперервного саморозвитку майбутніх фахівців ДСНС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень ; [заст. голов. ред. : О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко ; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Коваль І. С. Системний та синергетичний підходи неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників. Перспективи та інновації науки. 2022. №13(18). С. 273-281.
3. Коваль І. С. Модель формування готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах. Моделювання педагогічного процесу та психологічного супроводу підготовки фахівців ризиконебезпечних та інших професій : монографія / за ред. М. С. Ковалю, А. В. Литвина. Львів : ЛДУБЖД, 2023. С. 319-329.
4. Коваль М. С. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх працівників ДСНС України в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти : дис. ... док. пед. наук. Вінниця, 2020. 567 с.
5. Олійник Л. В. Методична система навчання військово-спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління : монографія. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ 2017. – 340 с.
6. Олійник Л. В. Модель управління навчальною діяльністю майбутніх магістрів військово-соціального управління. Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». Всеукраїнський науковий збірник. № 1 (20), 2017. С. 84-89.
7. Олійник Л. В. Теоретичні та методичні засади навчання військово-спеціальних дисциплін майбутніх магістрів військово-соціального управління: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Хмельницький, 2021. 521 с.
8. Повстин О. В. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки до управлінської діяльності майбутніх фахівців у галузі безпеки людини : дис. ... док. пед. наук. Львів, 2019. 484 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
10. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : УРЕ, 1985. 966 с.
11. Стеценко І. В. Моделювання систем : навч. посіб / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2010. 399 с.

REFERENCES

1. Entsyklopediia osvity (2008). [Encyclopedia of education] / APN Ukraine; holov. red. V. H. Kremen ; [zast. holov. red. : O. Ya. Savchenko, V. P. Andrushchenko ; vidp. nauk. sekr. S. O. Sysoieva]. Kyiv : Yurinkom Inter, 1040 s. [in Ukrainian].
2. Koval I. S. (2022). Systemnyi ta synerhetychnyi pidkhody neperervnoho samorozvytku maibutnix riatuvalnykiv [Systemic and synergistic approaches to continuous self-development of future rescuers]. Perspektyvy ta innovatsii nauky. №13(18). S. 273-281. [in Ukrainian].
3. Koval I. S. (2023). Model formuvannia hotovnosti maibutnix riatuvalnykiv do diialnosti v ekstremalnykh umovakh [A model of formation of the readiness of future rescuers for activities in extreme conditions]. Modeliuvannia pedahohichnoho protsesu ta psykholohichnoho suprovodu pidhotovky fakhivtsiv ryzykonebezpechnykh ta inshykh profesii : monohrafiia / za red. M. S. Kovalia, A. V. Lytvyna. Lviv : LDUBZhD. S. 319-329. [in Ukrainian].

4. Koval M. S. (2020). Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh pratsivnykiv DSNS Ukrainy v informatsiino-osvitnomu seredovyshchi zakladu vyshchoi osvity [Theoretical and methodological principles of professional training of future employees of the State Emergency Service of Ukraine in the information and educational environment of a higher education institution]: dys. ... dok. ped. nauk. Vinnytsia. 567 s. [in Ukrainian].

5. Oliinyk L. V. Metodychna systema navchannya viyskovo-spetsialnykh dystsyplin mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnya : monohrafiya. Khmelnytskyi : Vydavnytstvo NADPSU 2017. – 340 s.

6. Oliinyk L. V. (2017). Model upravlinnia navchalnoiu diialnistiu maibutnikh mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnia [Model of management of educational activities of future masters of military and social management]. Naukovi pratsi DonNTU. Seriya: «Pedahohika, psykholohiia i sotsiolohiia». Vseukrainskyi naukovyi zbirnyk. № 1 (20). S. 84-89. [in Ukrainian].

7. Oliinyk L. V. (2021) Teoretychni ta metodychni zasady navchannya viyskovo-spetsialnykh dystsyplin maibutnikh mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnia: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.02. Khmelnytskyi. 521 s.

8. Povstyn O. V. (2019). Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky do upravlinskoj diialnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi bezpeky liudyny [Theoretical and methodological principles of professional training for managerial activities of future specialists in the field of human security] : dys. ... dok. ped. nauk. Lviv. 484 s. [in Ukrainian].

9. Savchenko O. Ya. (2012). Dydaktyka pochatkovoï osvity [Didactics of primary education] : pidruchnyk. Kyiv : Hramota. 504 s. [in Ukrainian].

10. Slovyk inshomovnykh sliv (1985). [Dictionary of foreign words] / za red. O. S. Melnychuka. Kyiv : URE. 966 s. [in Ukrainian].

11. Stetsenko I .V. (2010). Modeliuvannia system [Modeling of systems] : navch. posib / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. Cherkasy: ChDTU. 399 s. [in Ukrainian].

SUMMARY

Ihor Koval,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Lviv State University of Life Safety

JUSTIFICATION OF THE AUTHOR'S MODEL OF CONTINUOUS SELF-DEVELOPMENT OF FUTURE RESCUERS

Formulation of the problem. *The socio-political situation in Ukraine, global transformations, scientific and technological progress, put forward new requirements for the professional training of future specialists in higher education institutions with specific conditions of study, capable of self-development and successful self-realization, which should reflect the postulates of adult education "lifelong education". Therefore, scientists face the need to develop a model that will allow to group and schematically display the specifics of continuous professional self-development, taking into account the specifics of the civil protection service. In the basis of the development of a model of continuous self-development, it is necessary to use a modeling method that facilitates the study of objects in accordance with their analogue models.*

The purpose of the article. *To develop, present and justify the author's model of continuous self-development of future rescuers.*

Research methods. *At various stages of scientific research, scientific and theoretical research methods were used, namely: analysis, synthesis, systematization and logical generalization of scientific sources on the problem of modeling continuous self-development of future rescuers.*

Research results. *Through scientific and theoretical analysis, the author's model of continuous self-development of future rescuers is presented and substantiated. This model is an organizational and methodological document that reflects the totality of all components of the*

professional training of specialists of the State Emergency Service of Ukraine, therefore it consists of five blocks, namely: organizational-target, theoretical-methodological, organizational-design, content-procedural, evaluation-resultative. The developed author's model with sufficient accuracy reproduces the approaches and principles of the integral organization, functioning, properties, characteristics, signs and connections between the elements of the system, as it has variable adaptability due to psychological and pedagogical conditions. In practice, the model acts as a tool for optimizing the educational process.

Conclusions and prospects for further research. *As a result of the theoretical analysis of scientific literature and our own practical experience, we developed, presented and substantiated a model of continuous self-development of specialists in the field of human security. The development of this model made it possible to analyse the problems faced by HEIs with specific learning conditions, as well as to evaluate the vectors and perspectives of strategic ways to solve them. Therefore, we see the prospect of further investigations in the study of criteria and levels of readiness for continuous self-development of future specialists of the State Emergency Service of Ukraine.*

Key words: *model; continuous self-development; future rescuers; the field of human security; professional training.*